Комунальний заклад Львівської обласної ради

«Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Кафедра суспільствознавчої освіти

Програма підвищення кваліфікації учителів предмета «Захист України»

«Методика викладання навчального предмета “Захист України”»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри суспільствознавчої освіти

(протокол № 8 від 28.08.2026 р.)

Завідувач кафедри Галина СОХАНЬ

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 5-1 від 03.09.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробник: Полулях Володимир Іванович, старший викладач кафедри суспільствознавчої освіти Комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Напрям підвищення кваліфікації: формування та удосконалення професійних компетентностей щодо методики викладання навчального предмета «Захист України», зокрема:

- поглиблення теоретичних знань і практичних умінь з фахових та психолого-педагогічних дисциплін для забезпечення якісних змін в організації освітнього процесу;
- актуалізація знань про сучасний стан воєнної справи, принципи військового управління, військові технології та інформаційну протидію;
- удосконалення навичок формування оборонної свідомості, української національної та громадянської ідентичності, а також готовності до захисту суверенітету й територіальної цілісності України;
- активізація значущих професійних якостей і практичних умінь педагога для ефективного здійснення освітньої діяльності.

Розроблено на основі Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання предмета «Захист України». Наказ Міністерства освіти та науки України 16.08.2024 №1151 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2026 №1128).

Термін дії програми: з 01.09.2026 р. до 01.07.2031 р.

Рецензенти:
Поліщук Олег Анатолійович, заступник директора середньої загальноосвітньої школи №13 м. Львова з методичної роботи, керівник центру національно-патріотичного виховання.

Мотичак Микола Іванович, викладач предмета «Захист України» Львівського фахового коледжу будівництва, архітектури та дизайну.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України», зумовлена оновленням змісту та методики викладання предмета, необхідністю застосування сучасних методів навчання й оцінювання, урахування вікових особливостей учнів та підготовки їх до дій у кризових умовах.

Цільова група: учителі предмета «Захист України».

Обсяг: 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми

Реалізація програми передбачає поєднання очного, дистанційного та очно-дистанційного навчання, а також лекційної, практичної і самостійної роботи слухачів.

Теоретична складова спрямована на опрацювання сучасних підходів до організації та методики викладання навчального предмета «Захист України», планування занять, роботи в освітніх осередках, урахування вікових особливостей учнів і питань безпеки цивільного населення.

Практична складова орієнтована на добір видів навчальної діяльності, розроблення сценаріїв занять і навчальних програм, організацію взаємодії з учнями та відпрацювання алгоритмів дій у кризових і надзвичайних ситуаціях.

Контрольні заходи передбачають поточний контроль під час практичних занять, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи й тестів, а на лекціях – експрес-контроль.

Форма підвищення кваліфікації: очна, очно-дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України», шляхом поглиблення наявних та засвоєння нових компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань відповідно до сучасних вимог, державної політики в галузі освіти та стратегій підвищення її якості.

Завдання підвищення кваліфікації:

- розвивати загальні та професійні компетентності вчителів/викладачів предмета «Захист України», збагачуючи їхній теоретичний і практичний досвід з фахових та психолого-педагогічних дисциплін;
- актуалізувати знання з сучасної воєнної справи, зокрема щодо принципів військового управління, сучасних технологій та інформаційної протидії;
- удосконалити практичні вміння та ключові професійні якості педагога, необхідні для ефективної організації освітнього процесу;

- формувати оборонну свідомість та національно-громадянську ідентичність учнів, спрямовані на захист суверенітету, цінностей та державних інтересів України.

Перелік компетентностей, що удосконалюватимуться:

Удосконалення професійних компетентностей слухачів здійснюється відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН України від 29.08.2024 року № 1225.

А2. Предметно-методична компетентність — здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

А3. Інформаційно-цифрова компетентність — здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі (відповідно до рівня освіти, який надається).

Б1. Психологічна компетентність — здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхній психоемоційний стан; формувати мотивацію здобувачів освіти й організовувати їхню пізнавальну діяльність; формувати спільноту здобувачів освіти, у якій поважають і враховують права кожного.

Б2. Емоційно-етична компетентність — здатність усвідомлювати особисті відчуття почуття, емоції, потреби та емоційні стани інших учасників освітнього процесу, керувати власними емоційними станами; конструктивно й безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати й поціновувати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

В2. Здоров'язбережувальна компетентність — здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

Г2. Організаційна компетентність — здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти; організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Г3. Оцінювально-аналітична компетентність — здатність здійснювати оцінювання результатів навчання здобувачів освіти; аналізувати результати навчання здобувачів освіти; формувати спроможність у здобувачів освіти до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання;

Д1. Інноваційна компетентність — здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній

діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Д2. Компетентності навчання впродовж життя — здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег; надавати підтримку колегам у їхньому професійному розвитку.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- розуміє основні зміни у викладанні предмета «Захист України» та особливості навчання у спеціальних освітніх просторах осередків;
- ознайомлений з віковими та психологічними особливостями учнів підліткового віку та нейробіологічними процесами у організмі людини, що впливають на навчання;
- знає як організувати процес навчання інтегрованого курсу «Захист України», усвідомлює роль вчителя/викладача у підготовці громадян до захисту України, професійній орієнтації молоді до служби у Збройних Силах України;
- орієнтується в порядку дій під час нальоту авіації, ракетного та артилерійського обстрілу та порядок дій захисту від застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи, тестів; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми.

Оцінювання розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації та внесення коректив у методику роботи зі слухачами курсів. Оцінювання вербальне.

Критерії оцінювання згідно шкали «зараховано»/»не зараховано», проведення підсумкового контролю, тестування, презентація досвіду, виконання рефлексії, розробка власного методичного матеріалу, сценарію певної частини уроку, проведення під час практичних занять майстер-класу.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат, за умови відвідування не менше 50% авдиторних занять та успішне виконання практичних завдань і підсумкового тесту.

Вартість: безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми має 5 взаємопов'язаних тематичних модулів та поєднує теоретичну й практичну підготовку слухачів.

Теоретична складова спрямована на опрацювання методики викладання навчального предмета «Захист України», організації навчання в осередках, планування занять, особливостей педагогічної взаємодії та питань безпеки цивільного населення.

Практична робота орієнтована на добір ефективних видів навчальної діяльності, створення сценаріїв занять і навчальних програм, розвиток практичної діяльності учнів та відпрацювання алгоритмів дій у кризових умовах.

Оцінювання розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації. Передбачено поточний контроль, самостійну роботу, тестування та рефлексію.

16 тестових завдань охоплює матеріал усіх модулів програми. Максимальна кількість балів за підсумковий тест становить 32 бали, прохідний мінімум — 24 бали.

Назви тем	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
Інтеграційно-мотиваційне заняття		**2**			**2**
Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля.		1			
Формування очікувань учасників.		1			
Модуль 1 Оновлена методика викладання тем навчального предмета «Захист України»	**2**	**2**	**2**		**6**
Тема 1. Структура і зміст тем курсу «Захист України».	2				
Тема 2. Методологія підготовки, планування й проведення навчальних модулів програми «Захист України» в осередках.		2			
Тема 3. Добір ефективних видів навчальної діяльності курсу «Захист України».			2		
Модуль 2. Методологія підготовки і проведення уроків		**2**	**2**		**4**
Тема 1. Методологія підготовки до заняття.			2		
Тема 2. Методологія практичної діяльності учня.		2			
Модуль 3. Особливості педагогічної роботи з учнями підліткового віку	**2**	**2**			**4**
Тема 1. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія з учнями підліткового віку.	2				
Тема 2. Нейробіологія навчання.		2			

Модуль 4. Створення навчальної програми. Роль вчителя/викладача навчального предмета «Захист України»	**2**	**2**			**4**
Тема 1. Створення навчальної програми.	2				
Тема 2. Роль вчителя предмета «Захист України» у створенні навчальної програми.		2			
Модуль 5. Цивільне населення в кризових умовах	**2**	**4**	**2**		**8**
Тема 1. Надзвичайні ситуації. Цивільне населення в умовах бойових дій.	2				
Тема 2. Застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин.			2		
Тема 3. Основи виживання та підготовка до екстремальних умов.		4			
Вихідне діагностування, рефлексія, тести		**2**			**2**
Всього годин:	**8**	**16**	**6**		**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Інтеграційно-мотиваційне заняття

Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.

Модуль 1 Оновлена методика викладання тем навчального предмета «Захист України»

Тема 1. Структура і зміст тем курсу «Захист України».

Дотримання логічної послідовності вивчення навчального матеріалу тем курсу «Захист України».

Дидактичний потенціал тем курсу у формуванні ключових компетентностей, наскрізних умінь та цінностей.

Основні зміни в підходах до викладання тем курсу «Захист України» згідно нової модельної програми.

Роль освітнього простору (осередку) у реалізації модельної програми «Захист України».

Тема 2 Методологія підготовки, планування й проведення навчальних модулів програми «Захист України» в осередках.

Пошук і залучення фахівців з окремих тем навчального предмета «Захист України».

Особливості викладання тем курсу в осередку при очній, дистанційній, змішаній формах навчання.

Календарно-тематичне планування, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення.

Методичні прийоми, засоби навчання (проєктна робота, дискусія, дебати, вишколи, практичні тренінги).

Тема 3. Добір ефективних видів навчальної діяльності курсу «Захист України».

Характеристика і призначення різних видів завдань для вивчення курсу «Захист України».

Оцінювання результатів навчання. Критерії та інструменти оцінювання.

Організація заходів із безпеки життєдіяльності при проведенні практичних занять курсу.

Приклади організації уроків (навчальних занять) різних типів із тем курсу «Захист України».

Модуль 2. Методологія підготовки і проведення уроків

Тема 1. Методологія підготовки до заняття.

Планування уроку за дидактичними матеріалами.

Роль сценарію в підготовці й проведення заняття.

Практика створення власного сценарію заняття, доопрацювання, вдосконалення свого сценарію.

Організація процесу навчання інтегрованого курсу «Захист України».

Тема 2. Методологія практичної діяльності учня

Набуття учнями практичного досвіду на занятті.

Різниця між лекційним і практичним заняттям.
Методологія проведення рефлексій, перевірки досягнень результатів навчання.
Застосування ефективних технологій навчання.

Модуль 3. Особливості педагогічної роботи з учнями підліткового віку

Тема 1. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія з учнями підліткового віку

Вікові та психологічні особливості учнів підліткового віку.
Основи модерування групової динаміки учнів підліткового віку.
Домовленості як інструмент для взаємодії з групою учнів й кожним учнем зокрема.
Створення безпечного, вільного від насильства й цькування (булінгу) освітнього середовища.

Тема 2. Нейробіологія навчання.

Розуміння нейробіологічних процесів у організмі людини.
Розуміння різниці між зовнішньою і внутрішньою мотивацією.
Розуміння наслідків надмірного стимулювання дітей зовнішніми факторами оцінок заради навчання.

Модуль 4. Створення навчальної програми. Роль вчителя/викладача навчального предмета «Захист України»

Тема 1. Створення навчальної програми.

Роль методичних рекомендацій й матеріалів у плануванні й проведенні занять предмета «Захист України».
Розробка навчальної програми. Зміст програми.
Очікувані результати навчання та види діяльності учнів.

Тема 2. Роль вчителя предмета «Захист України» у створенні навчальної програми.

Взаємодія керівника осередку з викладачами курсу «Захист України», запрошеними фахівцями та представниками територіальної громади.
Методологія підготовки до проведення навчальних модулів програми «Захист України».
Пошук у територіальній громаді фахівців, громадських організацій, ветеранів, молодіжних керівників, соціального бізнесу, що зацікавлені у інноваційній підтримці предмета «Захист України».

Модуль 5. Цивільне населення в кризових умовах

Тема 1. Надзвичайні ситуації. Цивільне населення в умовах бойових дій.

Поняття надзвичайної ситуації.
Причини виникнення надзвичайних ситуацій, їх класифікація та ознаки.
Огляд правового режиму воєнного стану та його наслідки.
Поведінка цивільного населення в умовах наближення бойових дій.
Стратегії та тактики безпеки під час загрози бойових дій та бойових дій.

Евакуація цивільного населення. Підготовка до евакуації із зони бойових дій та алгоритми дій під час евакуації.
Види військових загроз для цивільного населення під час бойових дій.
Порядок дій під час та після нальоту авіації, ракетного та артилерійського обстрілу.

Тема 2. Застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин.
Ознаки та наслідки використання різних видів зброї масового ураження.
Порядок дій цивільного населення під час та після застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин.
Порядок дій у разі загрози здійснення або здійснення терористичного акту.
Психологічна стійкість та саморегуляція. Розвиток психологічної стійкості.

Тема 3. Основи виживання та підготовка до екстремальних умов.
Тривожний наплічник та інструменти для виживання.
Аналіз можливостей захисту в екстремальних ситуаціях.
Зберігання ресурсів для виживання в екстремальних ситуаціях. Створення запасів води.
Відпрацювання практичних навичок дій у надзвичайних ситуаціях та умовах бойових дій.

Вихідне діагностування, рефлексія, тести.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Аналіз структури й змісту навчального предмета «Захист України» та визначення можливостей освітнього осередку для реалізації модельної навчальної програми.
2. Добір видів навчальної діяльності учнів і критеріїв оцінювання результатів навчання для визначеної теми курсу «Захист України».
3. Розроблення фрагмента сценарію заняття з передбаченням практичної діяльності учнів, рефлексії та перевірки досягнення результатів навчання.
4. Моделювання педагогічної ситуації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями підліткового віку та визначення способів підтримання безпечного освітнього середовища.
5. Розроблення фрагмента навчальної програми з визначенням очікуваних результатів навчання та відповідних видів діяльності учнів.
6. Моделювання алгоритму дій цивільного населення під час надзвичайної ситуації, евакуації, повітряної тривоги, ракетного чи артилерійського обстрілу.
7. Опрацювання алгоритмів дій у разі загрози застосування зброї масового ураження та моделювання підготовки до виживання в екстремальних умовах.

Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1 Оновлена методика викладання тем навчального предмета «Захист України»

1. Дидактичний потенціал тем курсу у формуванні ключових компетентностей, наскрізних умінь та цінностей.
2. Організація викладання курсу в осередку за очної, дистанційної та змішаної форм навчання.
3. Календарно-тематичне планування та навчально-методичне забезпечення занять.
4. Критерії добору видів навчальної діяльності й інструментів оцінювання результатів навчання.

Модуль 2. Методологія підготовки і проведення уроків.

1. Роль сценарію в підготовці й проведенні заняття.
2. Практична діяльність учня як складова діяльнісного підходу.
3. Рефлексія та перевірка досягнення результатів навчання.

Модуль 3. Особливості педагогічної роботи з учнями підліткового віку.

1. Вікові та психологічні особливості учнів підліткового віку.
2. Групова динаміка та домовленості як інструменти педагогічної взаємодії.
3. Внутрішня і зовнішня мотивація в навчанні.
4. Створення безпечного, вільного від насильства й цькування освітнього середовища.

Модуль 4. Створення навчальної програми. Роль вчителя/викладача навчального предмета «Захист України»

1. Розроблення навчальної програми на основі модельної навчальної програми.
2. Співвіднесення очікуваних результатів навчання з видами діяльності учнів.
3. Взаємодія керівника осередку, викладачів, запрошених фахівців та представників територіальної громади.

Модуль 5. Цивільне населення в кризових умовах.

1. Класифікація надзвичайних ситуацій та поведінка цивільного населення в умовах наближення бойових дій.
2. Підготовка до евакуації та алгоритми дій під час евакуації із зони бойових дій.
3. Алгоритми дій під час ракетного й артилерійського обстрілу та після нього.
4. Психологічна стійкість і саморегуляція в кризових умовах.
5. Підготовка тривожного наплічника та створення запасів ресурсів для виживання.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України»: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2024 № 1151 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2026 № 1128).
2. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851.
3. Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2024 № 1116.
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225.
5. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII.

Основна література

1. Організація освітнього процесу в академічному ліцеї: практичний посібник. Міністерство освіти і науки України, 2026.
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич та ін.; за заг. ред. М. Грищенка. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с.
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.

Додаткова література

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році: лист Міністерства освіти і науки України від 17.08.2026 № 1/17756-26.